

„Meg kell tanulnunk vágyakozni arra, ami a miénk.”
ibp21Simone Weil

Emberről és Istenről

Interjú Garay Andrásal

Hatalmas szélben varjak ezrei kavargtak a panelházak között. A nap már lement, és a vörös fény beborította a házak falát. A Nyugatiban aztán minden megfordult. Csillogó karácsonyi műfényben árusok és utazók ezrei kavargtak. A vonat késett. Először csak a bejövő, majd az induló is: öt, majd tíz, végül huszonöt percet. A járatot áthelyezték egy másik vágányra. A tanácstalan tömeget, mint szelek a varjakat, dobálták a körülmények. Dunakeszín szálltam le. Bandi várt rám. Összekoccintottuk a fejünket. Az irodában, a ház egyik szobájában ültünk le. A gyerekek egyeztetni jöttek, de várniuk kellett. Beszélgetni kezdtünk.

Az, hogy rendben élő, rendes emberek azok, akikről szó van, ez olyan kiindulási alap, amely nélkül nem is lenne értelme beszélgetni. Ők azok, akik adnak, szolgálnak és szelídek – nemcsak a környezetükben és kötelességből, hanem szélesebb, esetenként igencsak széles körben. Az eredeti célkitűzés, az Evangéliumban leírtak követése azonban – sokszor érzem így – valami más, valahogy több. Mi ez a több, ez a más, amit a Mester át akart adni tanítványainak, és aminek értését és élését a Bokor is megcélozta annak idején? Rátaláltatok-e erre a valami többre ez alatt a hosszú közösségi élet alatt? Mi segítette, mi akadályozta ezt a keresést? Hol álltok most ezzel?

Azt gondolom, hogy az evangéliumoknak van egy kibányászatlan üzenetük. Ez pedig az, hogy létezik egy újfajta emberi minőség, és ehhez mindent megkap az, aki törekszik rá. A Bokor szerintem azért más, mint a többi hasonló közösség, mert éli ezt, és így itt megvan a lehetősége ennek a más minőségnek. Másrészt a hármass eszmény – az adás, a szolgálat és a szelídség – ennek az újfajta emberképnek a következménye. Kétféle módon változhat az ember. Az egyik, hogy valamilyen hatásra bekerülünk egy közegbe, ahol vannak elvárások, és ez – mint egy kívülről ránk húzott ruha – motivál, de elsősorban megfelelni akarunk annak a környezetnek, azoknak a hatásoknak, amelyek érnek. A másik pedig az, hogy azért vágyunk valamilyennek lenni, mert nem akarunk másminyenek lenni. Két különböző dolog ez. Az első inkább külső meghatározottság, a másik viszont belső kibontakozás. Ebben a belső kibontakozásban érzem azt, ami az evangéliumoknak másik nagy üzenete, amely túl azon, hogy tisztázza az istenképet, az emberképet is tisztázza. Ez utóbbi pedig abban áll, hogy az ember Isten teremtménye, és ebben rengeteg lehetőség rejlik. Ezeket a lehetőségeket az ember kibonthatja, részben a spiritualitás útján, részben a gondolkodás útján, részben az érzelmek és a közösség útján. Az lenne a legjobb, ha a Bokorban nagyon tudatosan törekednénk erre a lehetséges emberi minőségre. Az pedig már más dolog, hogy ha erre törekszünk, akkor a mindennapi életünk is olyan lesz, mint amilyennek szeretnénk volna. De „input nélkül nincs output”, magyarul feltöltődés nélkül nincs teljesítmény.

Valamiféle felsőbbrendű emberre gondolsz?

Inkább azt mondom, hogy a teremtésben megálmodott emberre gondolok. Nem valami „übertensch”-re gondolok. Az „übertensch”-gondolat az egót építi fel, Isten világa viszont leépíti az egót. Arra gondolok, ami lehetőségként minden embernek adva van. Az ember olyan, mint egy jéghegy. Tíz százalék látszik, és kilencven százalék valahol a mélyben van elrejtve. Ha valaki csak egy-két százalékkal jobban ki tudja dugni a fejét a vízből, az már hihetetlen nagy váltás az ember életében – és ez aztán

megnyilvánul a közösségében, családjában, munkájában. A Bokorban, illetve azokban a konkrét közösségekben, amelyekben élek, ez a személyiségformálási, személyiségkiemelési, személyiséggazdagítási munka a legfőbb tevékenység. Számomra ez a legfontosabb feladat.

A ma divatos személyiségfejlesztésekre gondolsz? Erről van szó?

Az emberi érettségről van szó. A jézusi kiindulás az, hogy az emberben Isten halhatatlan lelke él. A ma divatos személyiségfejlesztési módszerek nem ebből indulnak ki. Akkor járunk el helyesen, ha egyfajta lázas izgalommal elkezdjük keresni a bennünk lévő isteni magot, lelket, és keressük az utat, hogy ezt megtaláljuk. És ebben a keresésben, ennek az útra találásnak az örömeiben, a rátalálás tényében változik meg az ember lényé. Úgy mondom, hogy az ilyen ember a holnap embere, aki a holnap társadalmát hozza létre.

Értelek. De van itt valami, ami talán így van, talán nem. Itt van ez a számomra is ismerős vágyakozó személyiség, ugyanakkor ott a másik is, a teljesen normális, a saját életét élni akaró személyiség, aki sikerre, elismerésre, mások szeretetére, vagyis tapsra vágyik. Mennyiben akadályozzák ezek egymást?

Pál azt mondja, hogy a cserépedényt össze kell törni ahhoz, hogy a belső kincs érvényre jusson. És ez nagyon fájdalmas dolog. Nem jelent feltétlenül tragédiákat valakinek az életében, de mindenképp az értékeinek az átalakulását, átminősülését. A metanoiának, a gondolkodás átalakításának – ahogy nagyjaink fordították – az újraértelmezése ez. Mert nemcsak a gondolkodásról van szó. A lényről magáról, minden funkciójáról, azaz a létezéséről van szó. Másik perspektíváról, arról, hogy egészen másképp látjuk a világot. Nem úgy gondolom, hogy ez a tisztánlátás csak a bűnök megváltásán keresztül történik, hanem úgy, hogy valaki rengeteg inspirációt kap Istentől az imában, a közösségi életben, még a lélegzetvételnél, a fák megölelésében, a sétában, a csendben, a természetben, a mezítaláb járásban is. Ehhez – mint a hagyma közepe meglátásához – az kell, hogy átlátszóvá váljon a többi réteg. Nem lefejtésről van szó, hanem átlátszóvá tevésről.

Igen. Talán tényleg nem arról van szó, hogy valaki elvonul a világ elől, és így megszabadul jó néhány kísértéstől, hanem arról, hogy minden a maga helyére kerül, a szó szoros értelmében minden, és ezáltal válik átlátszóvá és láthatóvá valami más számára. – Úgy érted, hogy végül is a mi erőfeszítésünkről van itt szó, hogy minden rajtunk múlik akkor, amikor ennek alig van jele? Inkább azt látom, hogy még mindig nem, még mindig nem...

Nagyon sok minden rajtunk múlik. Az egészséges életmód, a mozgás, az erények növelése, az odafigyelés a testre és persze a lélekre, mind-mind ennek eszköze.

Olyan ez, mint az alagútfúrás, ami általában két oldalról indul. Belülről Isten, vagy a Lélek fúrja az alagutat felénk, de elakad, mert olyan kőzeteket talál, amelyek áthatolhatatlanok számára. Ezek valójában a meglévő személyiségünk merevségei, határai, így aztán a másik felén nekünk kell fúrunk, hogy az alagút minél előbb létrejöhön. „Egyen-gessétek az Úr útjait... A hegyeket hordjátok el, a völgyeket töltsétek fel...” – mondja Keresztelő János. És amikor valaki azt mondja, hogy minden a kegyelem, akkor azt mondja, hogy egy oldalról várjuk ezt a fúrást. A másik azt mondja: csak a tevékenység, a tettek számítanak, de ez szintén egyoldalú dolog. Középen kell találkozni.

Sok ember van, aki megértett valamit, és vágyakozik azt elérni, és rájött, hogy nem üres, formális dolgok ezek, és nem testedzés és személyiségfejlesztés... és mégsem megy. Ez az átlátszóvá válás tényleg megkíván valamilyen küzdelmet, de mégsem megy... Nem mehetünk a Himalájába, kolostorba, hiszen teged is várnak már a gyerekeid oda-át a másik szobában... Talán az ilyen életnek az eszköze ehhez a küzdelemhez a Bokor? Mindig újra és újra kezdeni, visszatérni, ismételni, mélyíteni, szélesíteni? Lehet-e ezt eszköznek tekinteni?

A Bokor nagyon keveset foglalkozik a spiritualitással, és Gyurka bácsi Bokor-lelki-sége sem a spiritualitásról szól, hanem a hagyományos lelki-ségi utak nagyon magas szintű megközelítése, megfogalmazása, gyakorlata. A Bokor tagjai számára a spiritualitás még kiaknázatlan terület. De a Bokorban az is jó, hogy lehetőségeket rejt, mert az emberek vágnak erre, elkötelezettek, elég időt szánnak rá, közösségbe járnak, őszinték, tehát nagyon sok jó feltétel adott ahhoz, hogy ennek a tisztítási-tisztulási folyamatnak esélye legyen. Azt lehet mondani, hogy az általam vezetett közösségekben csak erről beszélünk, ez a téma, és ennek megéléséről számolunk be. Tehát az evangéliumokat úgy olvassuk, hogy éppen abban a részben milyen üzenete van Jézusnak az életünkre vonatkozóan. Nem szükséges a közvetítő, mint a hivatalos vallásokban – bár papjainknak nagyon sokat köszönhetünk. Azáltal, hogy növeltek bennünket, önmaguk évezredes szerepeit bontották le. Amit korábban hozzájuk vittünk – az istenkép, a halál kérdése, a félelmek, gondok vagy éppen a házasság kérdései –, azt ma nekünk kell és lehet megoldanunk.

Én is hatalmas lehetőséget látok azon a területen, amelyről a Bokor „módszertanában” beszélünk: összejárás, egymás elviselése, a készülés, az újak befogadása, vagy csoportalakítás, a közös akciók, az őszinteségre törekvés, együttgondolkodás, együttimádkozás és a csendek... a csendek. Mozgásban lévő egyedi feltételrendszer. Talán terjed ez a módszer, mert hiszen nagyon sok kisköz-ség van, ha nem is ilyen szabadok. De ezek „csak” kül-ső feltételek. Ha mindez nem válik valakinek az élete ré-szvé, nincs ott mindennap, minél többször, minden reg-gel, este vagy amikor csak lehet, akkor tényleg „csak” egy

jó, becsületes, kimagaslóan szolidáris, segítő és szociális ember lesz az eredmény, ami önmagában is hatalmas tel-jesítmény manapság, de nem az, amiről te beszélsz. Hogy lehetséges ezt beépíteni, hogyan épülhet be ez a vágyako-zás a mindennapi életbe, hogy ne felejtődjön el, ne sodorja el az élet?

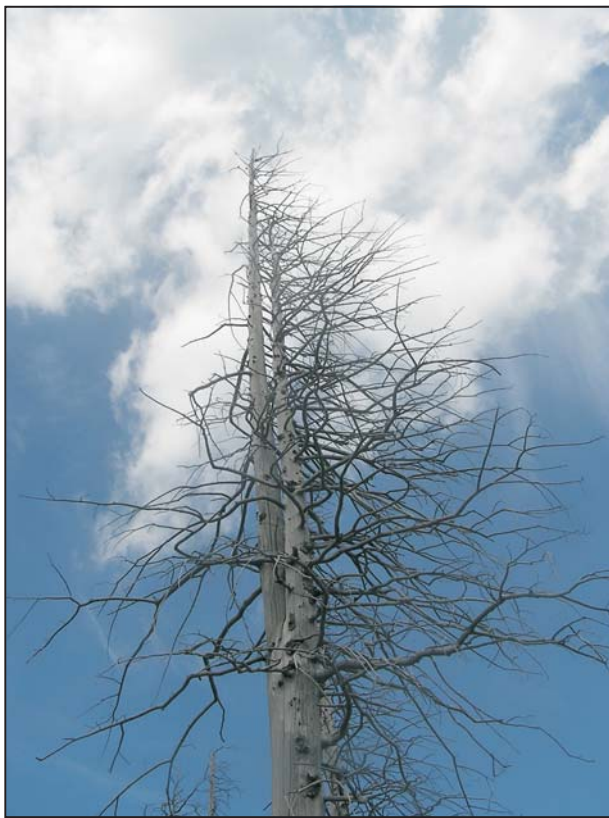
A keretek megvannak erre a munkára: reggeli elhatározás, esti mérlegkészítés, időelszámolás, pénz- és szeretet-elszámolás és a többi – mind ezt a célt szolgálja keretként. Hogyan töltődik ez meg valójában mindennap tartalom-mal? Egyáltalán eszembe jut-e az, amit reggel elhatároztam? Tudok-e csendet, szemlélődést beépíteni a minden-napjaimba? És életem végén ítélet lesz, vagy valóság-látás? Istenhez tartozásom kívülről rám aggatott valami, vagy belülről bontakozik ki? Csak a kérdéseidet tudom is-mételni. De rá kell érezni az istenkapcsolat ízére, és utána vágyani fogsz rá. Ahogy az utolsó vacsorán Jézus azt

mondja, hogy „vágyva vágytam arra, hogy elfogyassam veletek ezt a húsvéti vacso-rát...”, ez a vágy vagy belül-ről jön, vagy csak a formák maradnak, mint az első pén-teki gyónás és társai. Ezt a vágyat kell felszítani, és ez nem olyan nehéz.

Mégis azt tapasztaltam, hogy nehéz. Ennek a vágy-nak minden ellene van, min-den el akarja nyomni. Min-den fontosabbá válik, mint az erre figyelés. Talán egyet-len kiút van a vágy-törekvés-kudarc mókuserékből, ha megjelenik annak az „íze”, ami Van, és ez örömmel járó jó íz. Ezt nem lehet megven-ni, kiharcolni, elérni, ez csak ajándékként jelenhet meg, a türelmes, figyelmes várako-zás, a vágyakozás és a belső csend ajándékeként. Lehet ezt a várakozást intézménye-sen támogatni, vagy csak a teljesítményre ösztönzés az egyetlen út egy közösség szá-mára?

Szerintem ez teljesen egyéni út. Ha megkérdezel egy mai katolikus teológust az emberről, akkor azt fogja mondani, hogy az ember test és lélek. Meg sem említi a szellemet. Az ortodoxok igen. Ezért szoktam mondani, hogy „vigyázó szemetek az Athosz-hegyre vessétek”! A keleti kereszténység sokkal jobban hordozza ezt a lehetőséget. Nekem tetszik az a hozzáállás, hogy Jézusban nemcsak Isten lett emberré, hanem ott van benne az ember megistenülésének lehetősége is. Ezt persze értsd jól! Itt arról van szó, hogy ezt az utat nemcsak belülről kifelé lehet építeni, hanem kívülről befelé is. Mások vágyakozását az segíti, ha látszik rajtunk a rátalálás öröme és kisugárzása. Nélküle – előbb-utóbb – minden teljesítmény elapad.

Igen. Érttem a fejemmel, amit mondasz. De mindig ott van bennem a kérdés ilyenkor, hogy ki épít? Ez most az „én” hangja, akik tud, és tapasztalattal alá is tudja tá-masztani, amit mond, vagy a lelkiismeret hangja? Ahogy Jézus mondja: amit mondok, nem én mondom, amit teszék, nem én teszem, hanem mennyei Atyám. Ez csak akkor le-hetséges, ha ő, a názáreti Jézus „nem volt ott”. Ezért volt a szavainak súlya. Átlátszó volt, és aki ránézett, az az Atyát láthatta és dicsőíthette.

Jézustól tanulhatjuk meg: nem Farkas Pistának van Lelke, hanem a Léleknek van Farkas Pistája. Tulajdonképpen ez a kulcs, mert ennek megtalálása azt jelenti, hogy az ember átadja magát: Hass bennem, hass rajtam keresztül! Kivételes pillanatokban lehet érezni, hogy valami történt bennem: egy „ahá”-élmény a csendben vagy egy váratlan helyzetben. Vannak ilyenek. Ez az az íz, amire aztán vissza lehet térni, ami emlékeztet valamire, ami több nálam, ami felettem van. És hogy ezt mi inspirálja, mi hozza elő az emberekben? A közösség segít, de ez egyéni tanulási folyamat is. Nagyon ritka, hogy ez az érzés rátör valakire. Ott kell lenniük azoknak a tapasztalatoknak is, amelyek ez alatt a kétezer év alatt beváltak.

Ide illik, ezért elmondom, hogy nagyon kemény csoporttalálkozóink voltak Gyurka bácsival. De voltak esetek, alkalmak, amikor ő maga is, vagy máskor mások örömmel kiáltottak fel a találkozó végén: Ilyen jól már rég éreztem magam csoporttalálkozó! És emögött nem a szokásos jó érzés, jó szórakozás, jól mulatás, jó barátság volt, hanem szó szerint az „önmagamnak megfelelően voltam”, a „helyemen voltam” érzése.

Ezek intim dolgok, keveset beszélünk róla. Én is átéltem ezt Gyurka bácsival a közösségben. De nem hiszem, hogy ez a valami, ami ott néha megnyilvánult, máshol ritka lenne. Gyurka bácsi nem lépett át bizonyos demarkációs vonalakat. Amiről most beszélünk, az már átlépése a hagyományos lelkiség kereteinek. Gyurka bácsi hatalmas kapacitása, eredményei és egyházhűsége miatt nem vágyott erre az átlépésre, és nem is érezte, hogy szüksége lenne rá. Hiszen ott volt körülötte a „százannyi”. A Bokornak talán azt kellene bizonyítania – elsősorban önmagának, de a világnak is –, hogy nem a „háromról kettőre jutás” a cél, hanem az „egyről százra jutás”. Ennek persze lehet az eszköze a háromról kettőre jutás. Sokkal tudatosabban kellene erre a másokra oldalra törekedni minden közegünkben: a közösségen, a szakmán, a családon keresztül.

A Jézus-mozgalom célja az „oszd meg önmagad lehetőségeit másokkal a természetes vagy elvárt határon túl is”. Csak az a kérdés, hogy ez a „mások” azok-e, akikkel a közösségben vagyok, vagy pedig minden rászoruló ide tartozik. Én úgy gondolom, hogy az egyről a százra jutás azokra vonatkozik, akik a „hegyre épült városban” élnek, amelynek a kapuja mindig nyitva van. A két pasztorációs módszer közül: mindent odaadni, mindenütt jelen lenni, kicsit atomizálódni, vagy pedig köröket vonni magunk köré, és úgy világítani, én inkább ez utóbbit tapasztaltam megfelelőnek. Ez a „módszere” a jeruzsálemi közösségnek, a hutterieknek, a valdiaknak, a habánoknak, a taboritáknak és sok mai közösségnek. Hozzám ez határozottan közelebb áll.

Ezek az emberek, akik benn vannak „a városban”, igen... vannak ilyenek. Ismerek ilyeneket. Ugyanolyan egyszerű emberek kívülről nézve, mint te vagy én. Nekik nemcsak az erejük, a tűrőképességük, hanem elsősorban egy adott pillanatban a szavaik, a mozdulataik súlya, a megnyilvánulásaik árulják el hovatartozásukat.

Amikor annak idején ideköltöztünk, és kicsit elrendezkedtünk éppen Karácsony előtt, Dóra sütött valamit, és bekapogtunk a szomszéd fiúhoz megismerkedni. Pajszerral a kezében jött ki. Pajszér és sütemény, sok mindent elárul. A megnyilvánulás, a pillanatnyi megnyilvánulás igen beszédes. Aztán kiderült, hogy nagyon rendes, becsületes ember, de a körülmények ilyenén, félnékké és bizalmatlanná tették. Ilyen világot hoztunk létre. Ezért is, én sokkal markánsabb kontúrokat vonnék a Bokor köré.

Hogyan lehet meglátni, hogy valaki benn van ebben a városban? Az átlagnak mindig lehúzó hatása van, de egy Bandi bácsit nem lehetett lehúzni, és egy Barnát sem, Gyurka bácsiról nem is beszélve. Tudta, hol áll, és mást is pontosan látott. És nem lenézett, hanem emelt azzal, amit

kinyilvánított. Őket megbecsülni azt jelenti, hogy azt becsülöm meg, aki rajtuk keresztül sokkal tisztábban képes megnyilvánulni, mint általában. Ez lehetőség, táplálék az egyénnek és a csoportoknak is. És nagy kihívás – de behívás is egyben.

Megállunk. Dóri teát és süteményt hoz, majd megy tovább, vissza gyerekekhez.

Nagy elődök nyomdokaiban lépkedünk. Haláluk óta kicsit kikoptak ők a Bokorból, pedig ezekre az emberekre nagy szükség van ma is. Ők hozták azt a tudást, látást, ami belőlünk, a Bokor egyszerű embereiből hiányzott. Ők voltak a mi „polihisztoraink”. Most nekem mint közösségvezetőnek egy kicsit (nem is egy kicsit!) teológusnak, egy kicsit irodalmárnak, történésznek, politológusnak, pszichológusnak, szociológusnak kell lennem – persze elsősorban építésésznek, mert ebből él a család –, hogy érdemben kezelni tudjuk azt a bonyolultságot, amely egy közösségben megjelenik mint gond, probléma. És hogy ilyenekké váljunk, ahhoz nagyon kevés az idő. De a példák és példaképek inspirálnak. És nincs más utunk nekünk sem, ha szeretnénk valamit.

Itt megint megjelenik előttem egy válaszút. Kezelné a problémákat, segíteni az embereket mindennapi gondjaikban, avagy segíteni valakit azon az úton, amiért oda-jött, és amit sokáig talán nem is lát. Igen, szót kell érteni vele, lehetőleg olyan témán keresztül, amely érdekli, de talán nem sok szakmai kérdésben, hanem ilyen formában látni kell azt, ahol áll, mi a saját mély kérdése, amiért – esetleg tudat alatt – odajött. Itt alapvetően egy olyan látási helyzet a kérdés, amelyről már beszélünk.

Igen. Lépcsőfokok vannak. Rá kell látni a mindennapok problémáira, és egyben magasabbról rá kell tudni látni valami nagyobbra. Ebben Gyurka bácsi zseniális volt. Nemcsak teológusként, hanem emberként is. Sokszor fölmerült bennem a kérdés, hogy kik voltak azok, akik a mai énemet alakították. Persze elsősorban a szüleim, másodsorban pedig a nagy találkozások ezekkel a meghatározó emberekkel. És ha őszinte vagyok, akkor a Bokor-béli közösségi találkozók, és az ezekre való készülés. De a kérdésedre is válaszolok. Minden emberi rászorultság mögött alapvetően Isten és a vele való találkozás hiánya áll.

Térjünk még vissza egy percre ezekre a szintekre, amiket mondasz. Van itt egy egyén a saját, nem hétköznapi vágyaival. Belép egy közösségbe, és ezzel megnyílik a lehetősége egy egészen más létre. Már nemcsak kap és szerez: tudást, szeretetet – bár ez alapfeltétel –, hanem adhat, szolgálhat is a közösségnek és a közösség tagjainak önmagával, azzal, aki éppen ő. Aztán egyénileg továbbfejlődhet, és a csoport is fejlődhet olyanok hatására, akik csoportokat fognak össze, és olyan csoportok által is, amelyek már túllátnak a saját csoportjukon, amelyek már látnak egy olyan folyamatot, amely mindennek értelmet ad. Ugyanakkor láthatja maga körül azt a világot, amely minderről nem vesz tudomást, vagy éppen ellenséges vele, és akkor nem érti, miért nem él így mindenki.

A közösségi élet szerves működés, és ebben a folyamatban vannak nehézségek. Ha nem érnek külső inspirációk, akkor elbizonytalanodunk. Ezek az inspirációk jöhetnek az életből is, egy találkozástól vagy bármitől. Lehetnek negatívok is: nem értenek bennünket, vagy ellenségesek velünk. Senki nem mondta, hogy nem így lesz. Mások letünk, emelkedettebbek.

Van egy csendes élet a felszíni pörgés mögött, amit élni szeretek. Kialakítom azokat a „módszereket” az életben, amik a pörgés közben is lehetővé teszik mások átölelését, szeretését a figyelmemen keresztül. Nem szabad leragadni az események, történések szintjén. Kicsit izolálódni kell belül. Megtartani egy kis szabad figyelmet. És érdekes,

megfigyeltem, hogy a közösségeimbe is ilyen beállítottságú emberek tartoznak. Úgy érzem, hogy az én közösségeim nagyon homogének. A találkozónkon nem „tanulunk”, hanem csak reagálunk, lehetőleg őszintén és érzékenyen reagálunk az evangéliumban olvasottakra, és ebbe beleszójuk a mindennapi életünk eseményeit. Csak ez van a találkozóinkon. Elolvassuk egy részt, és aztán elágazunk mindenfelé. Ez megy három, négy, öt körön keresztül egészen addig, amíg eljutunk addig a mélységig, ahol érezhetővé válik számunkra ez a megemelés. Nem mindig és nem mindenki egyformán éli meg, de sokszor áll be ilyenkor az a csend, amelyről azt szokták mondani: angyal szállt el felettünk. Ezt mindenki megérzi, és tanúskodik is róla. Amikor nemcsak beszélgetünk, hanem megjelenik egy olyan erőter, amelyről érezni, hogy sokkal több, mint mi egyenként és mi együtt. A Bokrot lehet nagyon patthogóan is csinálni: ez a feladat, ezt kell tenni, ide lehet csatlakozni, ezt lehet szervezni, ezt kellene kitalálni stb. Az én csoportjaimban több bensőségességre törekszünk.

Számomra nemcsak az a lényeges kérdés, hogy milyen a holnap embere, hanem az is: milyen a holnap Istene. Úgy látom Őt, hogy nincs benne számonkérés. Számomra nem az a kérdés, hogy a jobb lator üdvözül-e, hanem az, hogy a bal lator miért nem? Azért nem jut be, mert nem mondott el egy bizonyos mondatot, ahogy a másik? Ő is teremtmény, és besározódott élete során. Írtam is erről kis mesé-

ket... Egy ember, akinek az élete csupa jótett, adás és szolgálat volt, odakerül Isten elé, és akkor látják: olyan, és úgy fénylik, mint egy valódi csillag. Közénk való – mondják. Aztán jön egy másik, aki már kicsit horpadt, kopott, de még látszik rajta, hogy valamikor csillag lehetett, és még egy kis csillogása is van. Hát jó, még ő is közénk való. És akkor jön valaki, aki teljesen fekete, semmi nem látszik a fényből. Akkor azt kérdezik tőle: Hol a fényed? Te nem vagy közénk való. És akkor szomorúan megfordul, és elballag, de utána sóznak: Igaz, hogy semmilyen ragyogásod nincs, de a formád csillagforma. – Ez az én istenképem: Teremtettséged folytán csillagforma vagy még akkor is, ha sáros, kopott és sötét vagy. Lehet még fényed! János evangéliumának más az istenképe, mint az ítéletabló istenképe. A forma révén is odatartozunk, de jobb, ha a csillogás révén tartozunk oda...

Megint az input-output kérdés jön elő. Kevés hangsúly tevődik az inputra. Tudod, olyan ez, hogy egy jó dudás csak akkor tud szép dallamot játszani, ha kellő levegőt juttat a bendőbe. Nem az egyik, nem a másik számít, hanem mindkettő: arány és mérték. Harmónia. Ez a harmónia fogja megadni a Bokor vonzását, nem pedig a teljesítményei, olyan dolgok, amiket esetenként mások nálunk sokkal jobban csinálnak.

A holnap istenképe és emberképe. Azt tanultuk: Isten tőlem független, objektív valóság. Miért nem azt tanultuk, hogy Isten bennem élő valóság? Aki nem ítélő, hanem átölelő. Nem lenne baj egy torz emberkép, ha az istenkép nem lenne torz. Magától kitisztulna. Így viszont a torz ember létrehozza a torz társadalmát.

Van itt megint egy furcsa választóvonal. Ahogy indítottam a beszélgetést, a jövő embere felé mozdulás alapfeltétele volt, hogy legyen egy normálisan bonyolított hétköznapi emberi élet. De ha ma körülnézünk, ennek alig látni nyomát. Akkor vajon miről is beszélgetünk? Hát igen. A Bokorról, mint formai lehetőségéről, ahol sok a társadalmilag sérült, de egészségesen, emberhez méltó életre törekvő ember.

Miről beszélgetünk? Az emberről és Istenről. És hogy találkoznak-e. Mert az élet – akár a normális hétköznapi emberi élet, akár a jövő – ezen múlik. Ez a találkozás egyre nagyobb kérdőjel a mai világban. Olyan ez – hogy egy nagyon is profán példát hozzak –, mint mikor valaki várja Isten egy állomáson. Isten pedig jön-jön, és megérkezik, de egy másik állomásra, mint ahol az ember várja. Fordítva is igaz. Vár engem, de én egy másik állomásra érkezem.

Köszönöm, Bandi, a beszélgetést. Isten veletek!

A vonat éppen akkor indult ki az állomásról, amikor odaértem. Sehol egy lélek. Megálltam a peronon a sötétben. Fújt a hideg szél. Vártam. Furcsa érzés volt. Ott kavartak még bennem a gondolatok Istenről, emberről, közösségről... És ott álltam porszemként a sötét semmiben. Kétszer-háromszor elrobogott mellett százhuszszal egy gyorsvonat. Volt a helyzetben valami abszurd ellentmondásos – a gondolatok és a valóság között. Vajon ez lenne az igazság?

A beszélgetést rögzítette egy diktafon, összeállította: **Garay András és Farkas István**

